“Els ‘spolia’ són buscats amb anhel i en llocs llunyans”

Parlem amb Juan Carlos Ruiz Souza, professor del Departament d’Història de l’Art medieval de la Universidad Complutense de Madrid, i un dels moderadors i conferenciants del simposi “El viaje de las piedras. Diálogo artístico-político con el paisaje monumental del pasado”, organitzat a l’ICAC el 19 de desembre.

“El viatge de les pedres” és un tema de simposi molt suggerent.
I fonamental! És sabuda la importància de la reutilització del material romà, com es busca i s’inclou en obres posteriors. Hi ha el cas d’Antonio Peña, que descobreix que a la mesquita de Còrdova hi ha materials de la Mèrida romana. És a dir, que al segle IX es recorren molts quilòmetres per poder exposar aquests materials.

Un cas de *spolia*.
Sempre n’hem dit *spolia* però volíem partir del viatge, perquè és una novetat, un tema que no s’havia tractat. El viatge i el paper que té en la construcció de la identitat, en la valoració del paisatge monumental. El material és buscat amb anhel, fins i tot molt lluny, i és una cosa que fan totes les cultures: musulmans, cristians…

Per exemple?
Trobem material visigòtic de la Meseta, de la vall del Duero, en art asturià (a més de 100 km). Un altre cas: a la baixa edat mitjana Pere I de Castella usa materials de Medina Zahara, ciutat situada a 700 km i de quatre segles enrere. També els humanistes de Toledo al segle XVI segueixen buscant material de Medina Zahara, perquè consideren que l’Al-Andalus és part de la seva identitat. De la mateixa manera, trobem pedres islàmiques o romanes en obres del segle XIV. Això ens parla de discursos d’inclusió, tan necessaris avui.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Per què es feia?

Per un principi polític de legitimitat i continuïtat. Alfons X el Savi en la seva construcció de la història d'Espanya, *Estoria de España*, se serveix de la cultura material per donar veracitat al seu relat, i assenyala la mesquita de Còrdova, el pont romà de Lleida, l'art visigòtic de Santa María del Naranco, i un llarg etcètera, com a relíquies de la narració.

I proves!

Sí, són proves de veracitat, però alhora processos d'inclusió cultural. Entenia que sols incloent l'altre es construïa la pròpia identitat. És un moment en què Castella està creixent, incorporant terres de l'Al-Andalus. Tinguem present que per als mossàrabs l'àrab era signe d'identitat, és el que els feia diferents. I cristians de Toledo usen l'àrab també com a signe d'identitat.

El professor durant la seva conferència a la Sala d'actes de l'Institut.

Que interessant.

La Còrdova omeia ja fa servir material visigòtic i romà, perquè això els diferencia i al mateix temps els legitima. Igualment la Sevilla del segle XII, almohade. I el ja esmentat Pere I exposa material àrab, romà i omeia a l'Alcàsser de Sevilla. Ep, parlem sempre

d'arquitectura del poder.

Quina conclusió en podem treure?

Més enllà del valor material i intrínsec, les pedres reutilitzades tenen una dimensió política. Tant és que s'hagin d'anar a buscar a cents de quilòmetres, per tal de demostrar la legitimitat del present. Sorprèn fins a quin punt aquest comportament polític es dóna independentment de la confessió religiosa. El segle IX, Carlemany a Aquisgrà, Alfons II d'Astúries i Abd al-Rahman II de Còrdova van a la recerca de *spolia* a llocs llunyans per introduir-los en construccions emblemàtiques. Són conscients que la viabilitat del seu projecte polític incipient rau en una Antiguitat de la qual es consideren els hereus legítims.

Text i fotos: Carme Badia i Puig